

Nr 33.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

I en den 13 november 1953 dagtecknad proposition, nr 239, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 6 juni 1952 med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst *fyratusenåtta-*hundra miljoner kronor.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst *femtusenett-*hundra miljoner kronor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Angående lagens giltighetstid se 1953: 309.

1 *Bihang till riksdagens protokoll 1953. 8 saml. Nr 33.*

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 511 av herrar *Velander* och *Ahlberg* samt inom andra kammaren nr 625 av herrar *Hjalmarson* och *Kyling*. I motionerna, beträffande vilkas motivering hänvisas till motion I: 511, hemställes att riksdagen måtte fastställa maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning till femtusén miljoner kronor.

I skrivelse den 5 november 1953 har *fullmäktige i riksbanken* hemställt om sådan ändring av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning att däri stadgat högsta belopp för riksbankens sedelutgivningsrätt höjes från 4 800 miljoner kronor till 5 100 miljoner kronor.

Över skrivelsen har, efter remiss, yttrande avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

Beträffande innehållet i bankofullmäktiges skrivelse och riksgäldsfullmäktiges remissyttrande får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

Enligt lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gäller — i stället för vad i 1934 års riksbankslag är i motsvarande hänseende stadgat — särskilda föreskrifter i fråga om riksbankens rätt att utgiva sedlar. Dessa innebär bland annat, att riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av 4 800 miljoner kronor. 1952 års lag, som genom lag den 5 juni 1953 (nr 309) givits fortsatt giltighet till utgången av juni 1954, tillkom som ett provisorium i avvaktan på att en mera definitiv reglering av sedelutgivningsrätten på längre sikt kommer till stånd som ett resultat av den pågående utredningen i ämnet. Enligt vad jag inhämtat, beräknar kommittén att kunna slutföra utredningsuppdraget under år 1954.

I samband med behandlingen i våras av frågan om förlängningen av 1952 års lag fördes även på tal, huruvida en höjning av maximigränsen för sedelcirkulationen borde företagas. Fullmäktige i riksbanken ville vid nämnda tillfälle icke motsätta sig en förlängning av 1952 års lag med oförändrat maximibelopp men gjorde därvid den reservationen, att utvecklingen under året kunde göra det erforderligt, att maximum för sedelutgivningsrätten behövde höjas. Även fullmäktige i riksgäldskontoret uttalade, att man icke kunde bortse från att vissa risker föreläge för en genombrytning av sedeltaket. I proposition nr 181 med förslag till lag om förlängning av 1952 års lag framhöll jag, att det givetvis vore mycket svårt att redan då bedöma huruvida maximigränsen komme att erbjuda tillräcklig marginal för att möta säsongmässiga variationer i sedelcirkulationen. Med hänsyn till att den obegagnade sedelutgivningsrätten i mitten av mars avsåg ett så pass stort belopp som ca 700 miljoner kronor, ansåg jag dock att en höjning av maximigränsen icke då borde genomföras.

De nu föreliggande uppgifterna angående sedelomloppets storlek vid olika rapportdagar under året visar, att den procentuella stegringen av sedelmängden i förhållande till motsvarande dagar föregående år varit avsevärt lägre

än vad fallet var såväl 1951 som 1952. Särskilt framträdande har denna tendens varit under tiden april—oktober. Minskningen i den procentuella stegringen har medfört, att sedelomloppet — genomsnittligt sett — hållit sig på en sådan nivå, att den obegagnade sedelutgivningsrätten vid flertalet rapportdagar avsett ett belopp om 500 miljoner kronor eller mera. En marginal av denna storlek är givetvis i och för sig godtagbar. Erfarenheten visar emellertid att de säsongmässiga variationerna är betydande. Som exempel på hur behovet av sedlar kan växla må nämnas, att den utelöpande sedelmängden den 23 september i år var 4 092 miljoner kronor och den 31 oktober 4 503 miljoner kronor. Under denna tid av något mer än en månad hade sålunda sedelomloppet stigit med icke mindre än 411 miljoner kronor.

Ansvällningen av sedelcirkulationen har varit särskilt markant vid årsskiftena. Enligt bankofullmäktiges beräkningar har beloppet utelöpande sedlar de senaste åren vid utgången av december legat 9—11 procent över årsmedeltalet. Om det antages att sedelmängden den 31 december i år kommer att ligga ungefär lika mycket över årsmedeltalet som fallet varit de senaste åren, finnes risk för att gällande sedelmaximum överskrides. Även om det skulle visa sig att utvecklingen fram till årsskiftet kommer att i ett eller annat avseende avvika från de här gjorda antagandena, är det likväl numera tydligt att gällande maximibelopp icke lämnar tillräcklig marginal för att möta oförutsedda och tillfälligt ökade anspråk på sedlar. I likhet med bankofullmäktige anser jag sålunda att behov av en viss utvidgning av sedelutgivningsrätten föreligger. Mot det belopp å 300 miljoner kronor, med vilket höjning ifrågasatts, har jag icke någon erinran. Jag förordar alltså att det nuvarande maximibeloppet för sedelutgivningen höjes från 4 800 miljoner kronor till 5 100 miljoner kronor. Lagtekniskt bör höjningen komma till stånd genom en ändring av 1 § i 1952 års lag. Genom att denna lag är provisorisk och endast äger giltighet till och med den 30 juni kommer den nu föreslagna ändringen att få samma begränsade giltighetstid.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.*

Utskottet.

I Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslås en höjning av riksbankens sedelutgivningsrätt, som för närvarande regleras i den provisoriska lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, vilken genom beslut av årets riksdag erhållit fortsatt giltighet till utgången av juni 1954. Det nuvarande maximibeloppet för sedelutgivningen uppgår till 4 800 miljoner kronor. Per den 30 november innevarande år uppgick den outnyttjade sedelutgivningsrätten till 289 miljoner kronor.

Den procentuella stegringen av den utelöpande sedelmängden har i år, såsom framhålles av departementschefen, varit avsevärt lägre än under 1951 och 1952, vilket är en följd av den inträdda stabiliseringen av prisnivån.

Under månaderna oktober—november i år var sålunda sedelmängden genomsnittligt ej fullt fem procent större än under samma period föregående år, vilken ökning ungefär motsvarar stegringen i omsättningens behov av sedlar vid stigande nationalinkomst under stabila priser. Med hänsyn till den säsongmässiga ansvällning av sedelcirkulationen, som regelmässigt inträder vid årsskiftena, ger dock, såsom framgår av vid propositionen fogad bilaga, det nuvarande maximibeloppet otillräcklig marginal att möta anspråken på sedlar. Utskottet har därför icke någon erinran mot den föreslagna höjningen av sedelutgivningsrätten med 300 miljoner kronor till 5 100 miljoner kronor.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, med avslag å motionerna I: 511 och II: 625, må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 1 december 1953.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Mogård, Werner, De Geer, Johannesson, Nordenson och Boo;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Nilsson i Landskrona, Sköldin, Nygren, Gustafson i Göteborg, Gavelin, Jönsson i Rossholm och Löfgren.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, De Geer, Nordenson, Nygren, Gustafson* i Göteborg och *Löfgren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 511 och II: 625, måtte anta följande ändrade lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst femtusen miljoner kronor.